

КЛАСИФІКАЦІЯ КРИЗОВИХ ЯВИЩ В СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИХ СИСТЕМАХ

У сучасних соціально-економічних системах під впливом зовнішніх і внутрішніх факторів відбувається дестабілізація процесів, що відбуваються у цих системах. В результаті чого зростає частота та глибина криз в соціально-економічних системах. Деструктивні явища розхитують стабільну ситуацію в цих системах та формують підґрунтя для виникнення кризових явищ. В свою чергу велика кількість кризових явищ потребує їх дослідження і класифікації за різними ознаками.

До кризових явищ можна віднести сукупність нестійких кризових проявів, що виникають синхронно один до одного та наносять нищівного або оздоровчого впливу на стан соціально-економічних систем [1].

Класифікувати кризи можна за наступними ознаками:

- за масштабом або рівнем виникнення (глобальні, державні, національні, регіональні, міжгалузеві, галузеві, місцеві та фірмові);
- за сферою виникнення (економічні, фінансові, політичні, соціальні, організаційні, технологічні, інформаційні, адміністративно-законодавчі, виробничі, комерційні, природні, демографічні, юридичні, екологічні, технічні);
- за наслідками (руйнівні, частково руйнівні, неруйнівні та оздоровчі);
- за станом (відкриті (кризи, які можна подолати та кризи, які не можна подолати), очевидні (прогнозовані, частково прогнозовані) та приховані (латентні та непрогнозовані));
- за місцем виникнення (локальна криза, системна, стратегічна);
- за тривалістю в часі (короткострокові, тривалі);
- за ступенем керованості (керовані, некеровані);
- за ступенем тяжкості (легкі кризові явища, середньої тяжкості, катастрофічні);
- за походженням (стихійні, штучні, природні);
- за наслідками прояву (загальні, специфічні, індивідуальні);
- за шириною охоплення (спеціалізовані (галузеві), локальні, групові);
- за причинами виникнення (випадкові, закономірні, циклічні) [1, 2, 3].

У соціально-економічній системі кризові явища відіграють важливу роль, формуючи, в подальшому життєздатну системи, або руйнуючи її взагалі. Функціонування будь-якої системи не є ізольованим та піддається впливу кризових явищ. Класифікація яких, в свою чергу, дозволяє краще розібратися в даному понятті. Та створити антикризові заходи для забезпечення захисту від них. Пом'якшити удар кризи на систему або підлаштувати систему для подальшого виходу з кризового явища.

Вплив кризових явищ може мати позитивний характер руйнуючи, наприклад, неприбуткове підприємство, як одну з видів соціально-економічних систем. Або перепрофілюючи його, тим самим надаючи позитивну динаміку розвитку системі. Тому вивчення кризових явищ буде актуально і в майбутньому, адже глобальний світ диктує нові умови розвитку та містить достатньо непередбачуваних подій, які в подальшому спровокують нові кризові явища.

Література:

1. Григор'єва О. В., Міщенко А. Ю. Кризові явища в економіці та їх прояви на підприємстві. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 2017.ч1. №13. С.76 – 79.
2. Шатайло О. Кризи соціально-економічних систем: прояви та ознаки. *Вісник КНТЕУ*.2019. №2. С. 91–102.
3. Тур О. В. Визначення на класифікація криз. URL: <http://dspace.nuft.edu.ua/bitstream/123456789/21927/1/63.pdf>.